

Štátna správa a samospráva

2. januára 2012

(Príspevok do Stálej konferencie Panslovanskej únie)

www.pansu.sk

V ostatnom čase zo všetkých strán počúvame, ako treba šetriť. Občania šetria, lenže štát nie, buď nevie, alebo nechce. Nuž, poukážem na jednu bezodnú čiernu dieru, kde sa tratia finančné prostriedky. Ak by sa urobil objektívny a hlavne nespolitizovaný audit štátnej správy a samosprávy, výsledky by boli oveľa okatejšie.

Niektorí z Vás si iste pamätajú, že do roku 1990 bola štátna správa a miestna štátna správa na Slovensku organizovaná iba v 38 okresoch a 4 krajoch. Z historických prameňov zistujeme, že v tom čase na bývalých Okresných národných výboroch pracovalo iba 6 299 pracovníkov a agendu zvládli celkom solídne, aj bez počítačov a inej komunikačnej techniky. Podľa zachovaných historických záznamov v roku 1988 bolo zamestnaných v SSR 4 362 pracovníkov ústredných orgánov štátnej správy a 14 818 pracovníkov v aparátoch miestnej samosprávy. Nestačíme sa čudovať, ako mohla takáto hŕstka úradníkov to všetko zvládnuť za veľmi skromných materiálnych podmienok (do roku 1989), keď dnes za použitia špičkovej výpočtovej techniky fakticky tú istú prácu vykonáva takmer 200 000 ľudí???? Prosím, aby sa všetci vážne zamysleli nad tým, či dnešný systém štátnej správy a samosprávy je naozaj racionálny.

V roku 1996 však došlo k jej zásadnej reorganizácii, najmä politickej reorganizácii. Opätovne sa zaviedla aj krajská (tesne predtým zrušená) úroveň štátnej správy. Slovenská republika bola zároveň rozdelená na **8 krajov a 79 okresov**. Zamestnala cca o 140 000 ľudí navyše. A tento negatívny stav pretrváva dodnes. Hľadajú sa peniaze, nuž tam sú ukryté.

Obdobným procesom reformy štátnej správy prešli aj naši susedia Česká republika. Môžeme teda vzájomne porovnávať.

	Počet okresov pred reformou	Počet okresov dnes	Nárast	Počet krajov pred reformou	Počet krajov dnes	Nárast	počet obyvateľov	počet obcí
SR	38	79	108%	4	8	100%	5 393 637	2 893
ČR	76	77	1,3%	8	14	75%	10 206 436	6 331

Už pri letmom pohľade na tabuľku je vidieť, že naši západní susedia pristupovali k územnému členeniu republiky oveľa obozretnejšie a prezieravejšie. Nárast krajov na Slovensku bol o rovných 100%, v Česku o 75%. Oveľa markantnejšie údaje však vyšli najavo pri vytváraní počtu okresov. Nárast počtu okresov na Slovensku bol až o **108%**, kým v Českej republike len o nepatrných **1,3%**. Je paradoxom, že práve Slovensko, ktoré je síce takmer **o 2/3 menšie**, si okresov neuvážene zriadilo oveľa viac! Dnešných 5,4 mil. Slovákov si musí platiť zo svojich skromných peňaženiek až 79 okresných aparátov, kým v susedných Čechách 10,2 mil. „živí“ len 78 okresných aparátov. Nuž každého pozorného čitateľa právom vyrušuje okolnosť, že na Slovensku máme mimoriadne drahú štátnu správu a miestnu štátnu správu. Náklady na jej udržiavanie sú viac ako horybilné, a mali by sme s tým nerozumným plytvaním okamžite skončiť. Tie náklady sú pre takúto malú krajinu doslova neúnosným bremenom. Môžeme konštatovať, že živíme ešte väčšieho byrokratického molocha, ako v ČR, hoci i tam majú s tým svoje nemalé starosti. Za týmto pretrvávajúcím stavom možno hľadať výlučne iba egoistické politické motívy, bez racionálnych a ekonomických hľadísk. Voľba tohto nákladného typu štátnej správy bola hrubou nezodpovednosťou, hazardom a je pridrahým omylom. Na toto nezmyselné drobenie územia Slovenska občania teraz tvrdo doplácajú. Potom niet peňazí v zdravotníctve, školstve, kultúre, obranu, či v sociálnej oblasti.

V dôsledku rôznych pseudozáujmov, mali byť všetky okresy vraj plnohodnotné z hľadiska vybavenia i pôsobnosti orgánov, a tak čo najtesnejšie sa približovali k občanovi. Hoci ani dovtedy tieto úrady neboli až tak natoľko vzdialené. V ČR si zachovali od pádu totalitného režimu rovnaký počet

okresov až dodnes. V dôsledku týchto megalomanských predstáv a neuvážených rozhodnutí sa urobila kolosálna politická a nesmierne drahá reforma územného členenia Slovenska. Koľko že to bolo politickej radosti v nových okresoch, rozdávanie funkcií a zabezpečovanie straníckeho vplyvu! Nadšenie však pomaly opadáva, vytriezvelo sa, a na denno-denný stôl vyvstáva otázka, či naozaj máme dostatok financií na zachovávanie tohto luxusu a dokedy je tento stav ešte udržateľný? Začnime sa radšej obzerať, či neexistuje nejaký lepší a oveľa dokonalejší model, alebo vrátiť sa k tomu osvedčenému a lacnejšiemu ako v ČR. Priznať si chybu za tento stav už nikto nechce, veď tak to na Slovensku roky chodí, zvykáme si na beztrastnosť. Za mánotratné vyhadzovanie peňazí daňových poplatníkov u nás ešte nikoho nestíhali. Vláda partokracie umožňuje, aby sa vinníci pohybovali na slobode. Štátny rozpočet SR (rozumej naše peniaze, peniaze daňových poplatníkov) je však limitovaný a na takéto mánotratné výdavky štátu nezostáva nazvyš.

Iba na porovnanie; českí architekti štátnej správy na jej réžiu a prevádzku - správne všetko prepočítali a starostlivo rozrátali, vrátane postupného rozvoja a zavádzania moderných elektronických služieb pre občanov a projektov prepojenia verejnej správy. Ponechali z predchádzajúceho režimu to, čo bolo dobré a spoľahlivo fungovalo. To všetko už v tom čase prinášalo mimoriadne zefektívnenie riadiacich a administratívnych procesov vo verejnej správe prechodom na digitálnu administratívu. Slováci ako zvyčajne prehliadli, že práve informatizácia prináša rapidne zníženie administratívneho zaťaženia, zjednodušenia a skrátenia času vybavovania služieb, zlepšenia kvality informácií, zvýšenie trvalej dostupnosti a úrovne poskytovania služieb verejnej správy v online režime. O čo by bola oveľa tesnejšia práve takéto verejná správa, ktorá sa dá pohodlne využívať priamo z Vašej kancelárie, alebo Vášho bytu? Nemusíte nikde cestovať do okresného mesta. S touto okolnosťou krátkozrakí slovenskí strojcovia nového členenia akosi nerátali, ba skôr sa fatálne prerátali. Že sa slovenskej byrokratickej hydre dobre darí svedčí i posledná nevídaná správa. Bolo pred nedávno rozhodnuté, že zo **102 daňových úradov ich ostane len 8!!!**. Nuž dobré ráno, ba skôr razantný budíček po 20-tich rokoch hľadania a tápania!

K takejto rapidnej redukcii verejnej správy by sa malo i ďalej cieľavedome a smelo pokračovať, je tam zamestnaných totiž priveľa zbytočných ľudí, príliš veľa starostov a ich košatých aparátov. Som presvedčený, že práve tu by sa mali hľadať rezervy a šetriť výdavky zo štátneho rozpočtu, a určite nie v rezorte obrany. Nesúhlasím, aby sa sústavne prekopávali a preorávali výsluhové dôchodky profesionálnych vojakov a tam hľadali rezervy na plávanie štátneho rozpočtu. Alebo sa vyhadzovali dôchodcovia z nemocničných lôžok, čoho sme často svedkami teraz. Treba smelo položiť otázku NR SR, či ešte potrebujeme OS SR, alebo fungovanie zdravotníctva? Nech sústavne neklamú a začnú hovoriť pravdu.

Hľadalo sa na to, aby vládny návrh s navrhovaným vyšším počtom samosprávnych krajov ako je počet krajov bol vraj bližší **historickému členeniu** územia Slovenska na niekdajšie župy. Na zmeny v rozmiestnení obyvateľstva však má kľúčový vplyv aj nová infraštruktúra, doprava, komunikačná sieť a rôzne iné okolnosti ovplyvňujúce polohu socio-ekonomických síl a obyvateľstva. Načo sa však vracat' do starých pomerov Rakúsko-Uhorska? To sa za 100 rokov odvtedy nič nezmenilo? Nuž zbud'me spiacich a driemajúcich. Dnešných časoch dochádza k nevídanej migrácii obyvateľstva a snahy o toporný návrat k anachronickému deleniu územia Slovenska na pôvodné regióny, nemá oporu a je zanedbateľný a bezvýznamný. Mladým ľuďom to už nič nehovorí, mnohým je to úplne jedno. Dnes za túto myšlienku príliš draho platíme. Dať prednosť historickému členeniu územia Slovenska než ekonomickému, bolo zjavnou chybou a treba ju čím skôr napraviť.

Pri tak vysokom počte 79 okresov ako správnych celkov, takéto sústava v značnej miere integrovanej miestnej štátnej správy je ekonomicky veľmi náročná, a na malé slovenské pomery priam neúnosná. Odporúčam, aby sa čo najrýchlejšie prikrčilo k zásadnej optimalizácii usporiadania miestnej štátnej správy, možno návrat k oveľa lacnejším a skromnejším 38 okresným úradom a 4 krajským úradom, ktoré existovali do roku 1990. Sústavne treba mať na zreteli nielen nezvyčajne vysokú prezamestnanosť, ale aj vysokú réžiu a údržbu zbytočného majetku štátu. Náklady na servis a fungovanie nadrozmerného aparátu, je pre nás občanov zjavne nerentabilný a drahý. Tu sa skrývajú aj obrovské finančné úspory, v tomto priestore ich treba predovšetkým hľadať, tu sa skrývajú nadbytočné výdavky

štátu, teda nerozumné plytvanie peniazmi daňových poplatníkov. Reorganizácia verejnej správy by sa mala stať kľúčovou záležitosťou vlády v najbližšom období. Tým by sa dovŕšilo efektívne usporiadanie verejnej správy – presne šité na mieru a skutočné potreby Slovenska. Samozrejme, že optimálny počet a veľkosť týchto samospráv by mal byť predpokladom aj pre úspešný regionálny rozvoj ako systémového prvku v rámci racionálneho a lacného fungovania verejnej správy.

Ved' sami posúďte, či Slovenská republika potrebuje:

8	Krajských úradov
50	Obvodných úradov
31	Pracovnísk mimo sídiel obvodných úradov
102	Daňových úradov
15	Colných úradov
5	Obvodných banských úradov
8	Krajských a 46 obvodných úradov pre cestnú dopravu a pozemné komunikácie
8	Krajských a 46 obvodných pozemkových úradov
8	Krajských a 39 obvodných lesných úradov
8	Krajských a 46 obvodných úradov životného prostredia
36	Regionálnych úradov verejného zdravotníctva
46	Úradov práce, sociálnych vecí a rodiny
38	Pobočiek Sociálnej poisťovne
8	Krajských súdov
55	Okresných súdov
8	Krajských prokuratúr
55	Okresných prokuratúr
8	Krajských riaditeľstiev PZ
41	Okresných riaditeľstiev PZ
51	Okresných riaditeľstiev Hasičského a záchranného zboru
40	Krajských (regionálnych) veterinárnych a potravinových správ atď.

Spolu to v roku 2011 predstavuje **183 362** zamestnancov, z toho územná samospráva zamestnáva 179 539. Treba mať zároveň na zreteli, že to predstavuje približne **18%** voči **2 111 193** zamestnancom v národnom hospodárstve SR. To je približne pomer **1 : 5**, čo naozaj je priveľa a ďalej neúnosné, pričom základné parametre Slovenska sa od pádu totalitného režimu nijako podstatne nemenili, aj dnes má výmeru 49 053 km² a 5,43 mil. obyvateľov. (Pozn.: Len na porovnanie, mesto New York má 8,2 mil. obyvateľov, jedného starostu a 51 zástupcov obyvateľov....).

Podľa zákona NR SR č. 222/1996 Z. z. o organizácii miestnej štátnej správy – zriadili sa krajské úrady a okresné úrady na výkon miestnej štátnej správy na úsekoch obrany štátu, všeobecnej vnútornej správy, živnostenského podnikania, požiarnej ochrany, civilnej ochrany obyvateľstva, tvorby a ochrany životného prostredia, financií, cien, správy majetku štátu, poľnohospodárstva, lesného hospodárstva a poľovníctva, pozemkových úprav, štátnej veterinárnej starostlivosti, dopravy a cestného hospodárstva, verejného obstarávania, sociálnych vecí, zdravotníctva, školstva, mládeže a telesnej kultúry, kultúry, katastra nehnuteľností, stratégie regionálneho rozvoja, kontroly, medzinárodnej spolupráce. Bežný občan už stratil prehľad a v týchto štruktúrach sa nevyzná.

Patrím medzi vytrvalých kritikov drahej a košatej verejnej správy a s tým súvisiacim nárastom rozbuje byrokracie. Súčasnú kontrolnú mechanizmu štátu sú zväčša poplatné stranickým štruktúram a zjavne zlyhávajú – nič podstatné neriešia. Som kritikom nezodpovedného šafárenia s verejnými prostriedkami, za ktoré nikto nenesie žiadnu zodpovednosť. Som za potrestanie tých, ktorí z peňazí vyťahnutých z našich peňaženiek takto nimi nehospodárne narábajú. Som za urýchlené odstránenie sterilného a vágneho prístupu k všetkým porušovateľom pravidiel hospodárenia s verejnými prostriedkami na úkor občanov a za posilnenie oveľa prísnejšieho dohľadu a zvýšenia kompetencií nových

neústupčivých kontrolných mechanizmov nad ich dodržiavaním. Inak to ďalej nejde. Potom zostane peňazí nazvyš aj na obranu, zdravotníctvo, kultúru, či šport. Dvíham prst nad okolnosťou, že občan už dávno stratil kontrolu na vecami verejnými, je z nej vylúčený a nemá už šancu nesprávne rozhodnutia korigovať.

Je to iba môj osobný názor, môžem sa myliť a čitatelia tohto príspevku môžu mať inú, hoci aj opačnú predstavu.

JUDr. Marián Ď U R I N A